

**PODRĘCZNIK
KOMUNIKACJI
POLITYCZNEJ**

Otfried Jarren i Patrick Donges: *POLITISCHE KOMMUNIKATION IN DER MEDIENGESSELLSCHAFT, EINE EINFÜHRUNG*. Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden 2011. S. 283 (wydanie trzecie zmienione i zaktualizowane).

Wzrost zainteresowania problematyką komunikacji politycznej, który można obserwować od początku lat 20. XX wieku, ma dwie zasadnicze przyczyny. Po pierwsze, dyktują go potrzeby praktyki politycznej zorientowanej na wypracowanie wzorów polityki. Po drugie, wynika z rozwoju samej dyscypliny, której celem jest tworzenie teorii mających szersze znaczenie. O rozwoju teoretycznego nurtu komunikacji politycznej w Polsce świadczy m.in. systematycznie rosnąca liczba badaczy tej problematyki, coraz powszechniejsze włączanie jej w zakres studiów na kierunkach politologicznych i dziennikarskich oraz coraz większy wybór publikacji omawiających dorobek, strukturę i perspektywę badawcze dyscypliny⁴.

Na polskim rynku czytelniczym ukazują się także tłumaczenia prac autorów obcojęzycznych, którzy przyczynili się do jej rozwoju. Wśród nich warto wymienić książki

⁴ M.in. B. Dobek-Ostrowska: *Komunikowanie polityczne i publiczne*, Warszawa 2007; B. Dobek-Ostrowska: *Media masowe i aktorzy polityczni w świetle studiów nad komunikowaniem politycznym*, Wrocław 2004; J. Fras: *Komunikacja polityczna. Wybrane zagadnienia gatunków i języka wypowiedzi*, Wrocław 2005; A. Hess, A. Szymańska: *Pomost medialny. Międzynarodowa komunikacja polityczna na przykładzie relacji polsko-niemieckich*, Kraków 2009; S. Michalczyk: *Komunikowanie polityczne*, Katowice 2005. Na rynku wydawniczym ukazuje się także coraz więcej prac zbiorowych, które w znacznym stopniu systematyzują obszar badań nad komunikacją polityczną w Polsce.

angielskiego medioznawcy Briana McNaira⁵ czy też niemieckiego politologa i medioznawcy Winfrieda Schulza⁶.

Recenzowana pozycja jest istotnym wkładem szwajcarskich naukowców w rozwój dyscypliny – i miejmy nadzieję, że również zostanie przetłumaczona na język polski. Pierwsze wydanie książki ukazało się w 2002 roku, w roku 2006 pozycja doczekała się ponownej, poszerzonej edycji. W roku ubiegłym wyszło wydanie trzecie, gruntownie przebudowane i zaktualizowane. To swoisty podręcznik do studiów nad komunikacją polityczną, o znaczeniu podobnym do książek Tomasza Gobana-Klasa w obszarze teorii i analiz komunikowania masowego⁷. Autorzy nie tylko uzupełniają rozważania na temat obecnego stanu wiedzy o mechanizmach procesu decyzyjnego, ale także rewidują niektóre swoje koncepcje i poglądy z lat wcześniejszych. Dlatego przy recenzowaniu tego wydania warto pamiętać o treściach zawartych w ostatnich dwóch⁸.

O. Jarren i P. Donges analizują istotę i charakter procesu komunikacji politycznej, jego dynamikę rozwojową i powiązania z innymi rodzajami komunikowania, za cel stawiają sobie określanie mechanizmów, prawidłowości, tendencji i przyczyn generowania decyzji politycznych w zmediatyzowanym społeczeństwie. W publikacji przyję-

⁵ B. McNair: *Wprowadzenie do komunikowania politycznego*, przekł. D. Piontek, Poznań 1998. Jest to jeden z pierwszych przekładów w obszarze tej dyscypliny na polskim rynku czytelniczym.

⁶ W. Schulz: *Komunikacja polityczna. Koncepcje teoretyczne i wyniki badań empirycznych na temat mediów masowych w polityce*, przekł. A. Kozuch, Kraków 2006.

⁷ Pierwszą książką – podręcznikiem dotyczącym komunikowania masowego autorstwa Tomasza Gobana-Klasa była publikacja: *Media i komunikowanie masowe. Teorie i analizy prasy, radia i telewizji i Internetu*, Warszawa–Kraków 1999.

⁸ O. Jarren, P. Donges: *Politische Kommunikation in der Mediengesellschaft, Eine Einführung*, Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden 2006 (wydanie drugie poszerzone).

ta została trójstronna perspektywa rozważań nad komunikacją polityczną: od strony struktury, aktorów i procesu.

W pierwszej części (rozdziały 1 i 2) autorzy operacjonalizują pojęcie komunikacji politycznej, przedstawiają, dyskutują i krytycznie odnoszą się do systemowych i funkcjonalnych teorii komunikowania politycznego. Bardzo ważnym elementem najnowszego wydania książki jest podrozdział dotyczący teorii organizacji, wokół którego zbudowana, a raczej przebudowana została struktura treści pozostałych części publikacji. Autorzy dużo miejsca poświęcają zjawisku mediatyzacji organizacji; stoją na stanowisku, że poziom mezoorganizacyjny pozostaje dominujący w procesie komunikacji politycznej we współczesnych demokracjach.

Jarren i Donges zakładają, że procesy komunikacji politycznej zachodzą w otwartych systemach politycznych, w których prawo reguluje stosunki w społeczeństwie. Na konceptualizację szwajcarskich politologów z pewnością wpłynęły doświadczenia systemowych rozwiązań podejmowania decyzji politycznych w Szwajcarii oraz stosowane w tym kraju z sukcesem mechanizmy demokracji bezpośredniej, do których uczeni odwołują się w różnych fragmentach książki. Autorzy odnoszą się jednak także do bardziej „podskórnych” przemian procesu komunikacji politycznej, zachodzących we współczesnych demokracjach pod wpływem poszerzających się zarówno możliwości komunikowania się, jak i form wyrażania interesów różnych grup społecznych. Zjawiska te są dzisiaj wyzwaniem dla aktorów politycznych, biorących udział w procesach decyzyjnych zachodzących w różnych fazach komunikowania politycznego.

Komunikacja polityczna analizowana jest w ramach systemu politycznego oraz w kontekście i w obszarze sfery publicznej. Omówienie struktur systemu politycznego, sfery publicznej i mediów stanowi zatem kolejną część pracy. Następnie Jarren i Donges przedstawiają typy aktorów biorących udział w procesie komunikacji politycznej, wśród których aktorom politycznym i dziennikarskim (niem. *Journalistische Akteure*) poświę-

cają szczególną uwagę. Osobny podrozdział dotyczy dziennikarstwa politycznego w perspektywie mikro, mezo i makro. Media i ich struktury traktowane są jako ramy negocjacji dotyczących generowania decyzji politycznych. Przy czym Jarren i Donges przyjmują założenie, że treści na temat polityki w przekazie mediów powinno się analizować równocześnie jako efekty tych negocjacji i wynik wewnętrznej logiki mediów. W kolejnych rozdziałach omówione zostały strategie, narzędzia i formy politycznego *public relations*.

Nie jest możliwe w tak krótkim tekście streszczenie całości treści zawartych w recenzowanej publikacji. Chciałabym jednak zwrócić uwagę czytelników na – moim zdaniem – kluczowy element zawartych w niej rozważań. W rozdziale dziesiątym autorzy przedstawiają własny *fazowy model procesu politycznego* (niem. *Phasenmodell des politischen Prozesses*)⁹, którego podstawą jest przyjęcie założeń:

- 1) o dynamice i zmieniającym się charakterze procesu politycznego,
- 2) o zróżnicowanym oddziaływaniu mediów, opinii publicznej i komunikowania masowego w każdej z jego faz,
- 3) o różnych funkcjach aktorów biorących w nim udział na różnych jego etapach¹⁰.

W modelu wyróżniono następujące fazy: artykulacji problemu, definiowania problemu, definiowania polityki, rozwoju problemu, implementacji polityki i ewaluacji polityki. Model Jarrena i Dongesa nabiera szczególnego znaczenia w dyskusji na temat kształtu i funkcjonowania współczesnych demokracji, w której coraz bardziej popularne stają się koncepcje deliberatywne. Autorzy dają temu wyraz, poszerzając treści zawarte w książce o zagadnienia dotyczące obszaru *governance*.

⁹ O. Jarren, P. Donges: jw., s. 207–211.

¹⁰ Po raz pierwszy koncepcja ta została przedstawiona w 1996 roku przez Otfrieda Jarrena, Patricka Dongesa i Hartmuta Weßlera; zob. tychże: *Medien und politischer Prozess*, [w:] O. Jarren, H. Schatz, H. Weßler (red.): *Medien und politischer Prozess*, Opladen 1996.

Podsumowując, jest kilka kluczowych powodów, dla których warto tę książkę polecić politologom, medioznawcom i socjologom.

- Po pierwsze, systematyzuje ona wiedzę z zakresu komunikacji politycznej, porządkuje siatkę pojęć z obszaru komunikowania politycznego i marketingu politycznego, ale także wiedzy o mediach.
- Po drugie, autorzy podejmują w niej dyskusję na temat mechanizmów warunkujących i wpływających na procesy decyzyjne we współczesnych demokracjach, odnosząc się także do praktycznych przykładów.
- Po trzecie, przedstawiają oni własną propozycję konceptualizacji i sposobów analizy procesu komunikacji politycznej.

Co więcej, chociaż treści zawarte w książce mieszczą się w teoretycznym nurcie rozważań nad procesem komunikacji politycznej, to jednak wnosi ona istotny walor aktualności, dotyka nowych zjawisk i wprowadza nowe kategorie pojęciowe. Nie bez znaczenia jest także spójna konstrukcja wewnętrzna i klarowny podział zawartości publikacji. Ułatwia to lekturę całości i jednocześnie umożliwia odnajdywanie fragmentarycznych zagadnień. Recenzowana pozycja, przetłumaczona na język polski, mogłaby się stać przydatnym podręcznikiem dla studentów politologii, dziennikarstwa i komunikacji społecznej, a także socjologii i innych nauk społecznych.

Agnieszka Hess